

29. Судебная практика к Уголовному кодексу Российской Федерации / [сост. С.В. Бородин, А.И. Трусова]; под общ. ред. В.М. Лебедева. – М.: Спарк, 2001. – 1168 с.
30. Уголовный кодекс Украинской ССР: науч.-практ. коммент. / [Н.Ф. Антонов, М.И. Бажанов, Ф.Г. Бурчак, и др.] – К.: Политиздат Украины, 1987. – 880 с.
31. Егорова Н. Служащий как специальный субъект преступления в уголовном праве России / Н. Егорова // Уголовное право. – 2004. – № 2. – С. 26-28.

УДК 343.352: 35.085 (477)

СУБ'ЄКТ ПІДКУПУ СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ПРИВАТНОГО ПРАВА, НЕЗАЛЕЖНО ВІД ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ФОРМИ

Ризак Я.В., аспірант

Національна академія прокуратури України

У зв'язку зі змінами концептуального характеру в кримінальному законодавстві у сфері службової діяльності досліджено питання суб'єкта підкупу службової особи юридичної особи приватного права, незалежно від організаційно-правової форми (комерційного підкупу). Вказано на недоліки законодавчого визначення поняття службової особи, розкрито зміст основних ознак службової особи юридичної особи приватного права як спеціального суб'єкта злочину та проведено розмежування між юридичними особами приватного та публічного права.

Ключові слова: підкуп, суб'єкт злочину, службова особа, юридична особа приватного права, організаційно-розпорядчі функції, адміністративно-господарські функції.

Ryzak Ya.V. СУБ'ЄКТ ПОДКУПА СЛУЖЕБНОГО ЛИЦА ЮРИДИЧЕСКОГО ЛИЦА ЧАСТНОГО ПРАВА, НЕЗАВИСИМО ОТ ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВОЙ ФОРМЫ / Национальная академия прокуратуры Украины, Украина

В связи с изменениями концептуального характера в уголовном законодательстве в сфере служебной деятельности исследован вопрос о субъекте подкупа служебного лица юридического лица частного права, независимо от организационно-правовой формы (коммерческого подкупа). Указано на недостатки законодательного определения понятия служебного лица, раскрыто содержание основных признаков служебного лица юридического лица частного права как специального субъекта преступления и проведено разграничение юридических лиц частного и публичного права.

Ключевые слова: подкуп, субъект преступления, служебное лицо, юридическое лицо частного права, организационно-распорядительные функции, административно-хозяйственные функции.

Ryzak Ya.V. SUBJECT OF SUBORNATION OF OFFICIAL FACE OF LEGAL ENTITY OF PRIVATE RIGHT INDEPENDENTLY OF LEGAL FORM / National academy of office of public prosecutor of Ukraine, Ukraine

In connection with the conceptual changes in Ukrainian criminal legislation about bribery the author investigates the question of subject of subornation of official person of private legal entity regardless of its legal form. In international terminology this crime is known as commercial bribery and appeared in the Criminal Code of Ukraine in 2010.

General part of the Criminal Code of Ukraine contains legal definition of official person, but it conflicts with general principles of construction of criminal norms and definition in Special part and the author indicates the lacks of legislative decision of concept of official persons. Also it is described the basic signs of official person of private legal entity and differed the concept of private and public legal entities.

Official person of private legal entity is a person who holds organizationally-prescriptive or administrative functions constantly or temporally on private legal entities regardless of legal form, in charter fund of that accordingly state or communal part does not exceed 50 percents or presents a size that does not provide to the state or territorial society a right for decision influence on economic activity of such enterprise, or execute such functions after the special authorities, that a person is provided with a plenipotentiary organ or plenipotentiary official person of enterprise, establishment, organization, court or law.

For unambiguous interpretation of norms of criminal right it is suggested to make alteration to the civil legislation about legal entity

Key words: bribery, subject of crime, official person, private legal entity, organizationally-prescriptive functions, administrative functions

Норми про відповідальність за злочини у сфері службової діяльності, що вчиняються службовими особами юридичних осіб приватного права, незалежно від організаційно-правової форми, з'явилися в кримінальному законодавстві України як окремі кримінально-правові заборони із внесенням змін до Розділу XVII Особливої частини Кримінального кодексу України на підставі Закону України від 7 квітня 2010 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення». Зважаючи на те, що поняття службової особи юридичної особи приватного права, незалежно від організаційно-правової форми, як спеціального суб'єкта злочину є новим для кримінального законодавства України, його вивчення є вкрай актуальним.

Вагомий внесок у дослідження проблематики спеціального суб'єкта злочину зробили такі вітчизняні науковці, як Д.В. Бараненко, В.В. Устименко, В.І. Терент'єв. Окремі аспекти поняття службової особи як спеціального суб'єкта злочину висвітлені у працях О.О. Дудорова, Р.Л. Максимовича, Д.І. Крупка, М.С. Туркота, а також працях П.П. Андрушка, Л.В. Багрій-Шахматова, В.І. Борисова, Л.Д. Гаухмана, Н.О. Гуторової, М.І. Мельника, В.О. Навроцького, А.А. Стрижевської, С.А. Тарарухіна та інших авторів. Частково дискусій питання службової особи як спеціального суб'єкта злочинів у сфері службової діяльності розкрито у публікаціях В.І. Тютюгіна і Л.П. Брич при здійсненні аналізу першої «спроби» законодавчих змін до КК України у контексті боротьби з корупцією [1; 2]. Разом з тим існуючі на сьогодні наукові розробки не охоплюють значної кількості проблем, пов'язаних з поняттям службової особи юридичної особи приватного права, незалежно від організаційно-правової форми як спеціального суб'єкта злочину.

Метою пропонованого дослідження є заповнення прогалин у визначенні поняття службової особи юридичної особи приватного права шляхом аналізу чинного законодавства.

У кримінальному праві поряд із загальним поняттям «суб'єкт злочину», ознаки якого знайшли своє відображення у ст.18 КК України (фізична особа, вік та осудність), існує поняття «спеціальний суб'єкт», яке наділене додатковими ознаками, що притаманні певній категорії осіб, які вчиняють суспільно-небезпечні діяння. Одним зі спеціальних суб'єктів виступають службові особи, про яких також йде мова у ст.18 КК України.

Доповнення цієї статті КК частинами 3 та 4, які містять визначення службових осіб, Л.П. Брич назвала нелогічним та порушенням принципу системності закону, оскільки службова особа – один з кількох, відомих КК спеціальних суб'єктів злочину. Якщо і давати у ст.18 КК поняття службової особи, то логічно було б дати у цій же статті поняття спеціальних суб'єктів й інших видів, наприклад, військовослужбовця [2, 215]. На підтвердження правильності цієї думки наведу міркування Д.В. Бараненка, який, досліджуючи поняття спеціального суб'єкта, виділяє дві групи спеціальних суб'єктів за формою відображення ознак у кримінальному законі та за юридичним змістом ознак, а також виокремлює чотири групи ознак спеціальних суб'єктів (службове становище особи, положення особи у господарських відносинах, вчинення особою злочину раніше, виконання особою спеціальних функцій) [3, 8].

З огляду на сказане, вказівку лише на службових осіб як на вид спеціального суб'єкта злочину в Загальній частині КК України варто визнати недоречною. Аналогічні зауваження висловлювались Головним науково-експертним управлінням Апарату Верховної Ради України при аналізі законопроекту, пізніше остаточно ухваленого як Закон України «Про засади запобігання і протидію корупції в Україні». На думку парламентських експертів, внаслідок прийняття законопроекту в КК України з'явиться два різних поняття службової особи: перше – у ст.18 (загальне поняття), друге – у ст.364 (спеціальне – щодо службових осіб «публічної сфери»). Зміну поняття службової особи пропонувалось здійснювати, не чіпаючи змісту Загальної частини КК України, адже фактично з'являються два різні визначення поняття службової особи [4].

Згадані та інші зауваження фахівців-експертів не були враховані в чинних редакціях ст.18 і ст.364 КК, у яких для позначення різних понять використовується один і той самий термін – «службова особа», хоч, наприклад, підпункт «а» п.2 ч.1 ст.4 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» містить таке поняття, як «посадова особа юридичної особи приватного права».

Як свідчить історія розвитку кримінального законодавства України, службовими особами до 1994 р. визнавались працівники управлінської сфери лише державних і громадських

підприємств, установ, організацій. Визначення службової особи, що містилося в ст.164 КК УРСР 1960 р., у 90-х роках ХХ століття перестало відповідати реаліям життя і потребувало перегляду на законодавчому рівні. Відповідно до оновленої у січні 1994 р. ст.164 КК, службовими особами, крім представників влади, почали визнаватись особи, які займають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків на підприємствах, в установах і організаціях, незалежно від форми власності. Таким чином, істотно розширилась управлінська сфера, яка почала підпадати під дію кримінально-правових приписів про відповідальність за вчинення службових злочинів. Такий же підхід, який означав відсутність диференціації кримінальної відповідальності за службові правопорушення у публічній і непублічній управлінських сферах, знаходив відображення у КК України 2001 р. на момент його прийняття.

Починаючи з моменту ухвалення Закону України від 7 квітня 2010 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення», службових осіб як суб'єктів злочинів у сфері службової діяльності треба поділяти на дві групи. По-перше, це службові особи юридичних осіб публічного права (визначення таких осіб наведено у п.1 примітки до ст.364 КК України). По-друге, це службові особи юридичних осіб приватного права, незалежно від організаційно-правової форми. Поняття цих осіб відсутнє в кримінальному законодавстві України і після чергового оновлення вітчизняного антикорупційного законодавства – ухвалення Закону України від 18 квітня 2013 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією».

Більш докладно проаналізуємо поняття суб'єкта злочину, передбаченого ст.368-3 КК України, який з урахуванням законодавчих змін від 18 квітня 2013 р. має назву «Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми». Принагідно звернемо увагу на те, що суб'єктом караного за ст.368-3 КК України підкупу (в багатьох країнах вказаний злочин позначається як комерційний підкуп, комерційний хабар, підкуп у приватному секторі) визнаються різні особи. Це, наприклад, керівник організації – у Фінляндії; особа, яка виконує управлінські функції, – у Росії та Казахстані; працівник індивідуального підприємця чи юридичної особи – у Білорусі.

Суб'єкт злочину, передбаченого ч.1 та 2 ст.368-3 КК України, є загальним: це – фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку. Ознаками спеціального суб'єкта наділено суб'єкта злочину, передбаченого ч.3 та 4 ст.368-3 КК України (у цих нормах говориться про одержання відповідним суб'єктом неправомірної вигоди за вчинення дії чи бездіяльності з використанням наданих повноважень). Для визначення таких ознак у першу чергу необхідно провести порівняльний аналіз ч.3, 4 ст.18, примітки до ст.364 КК, диспозиції ст.368-3 КК України, а також звернутись до Цивільного кодексу (далі – ЦК) України, інших законодавчих актів.

Зважаючи на положення Загальної частини КК України, службовою особою юридичної особи приватного права виступає фізична осудна особа, яка досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність.

О.Я. Светлов, Л.П. Брич та В.О. Навроцький зазначають, що службовою особою може бути визнана лише повнолітня особа [5, 129-130; 6, 59-60], оскільки лише повнолітні особи мають право обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків. Зокрема, якщо неповнолітню особу буде фактично призначено на посаду директора підприємства, таку особу, на думку вказаних авторів, не слід визнавати службовою особою.

Протилежну позицію на прикладі кримінального законодавства ФРН висловлює Д.І. Крупко, обґрунтовуючи її таким чином: 1) якщо особа зайняла керівну посаду протиправно (за відсутності передбачених законом передумов, зокрема, віку), але фактично отримала владні повноваження, вона фактично набула більшої небезпечності; 2) згідно з принципом правової стабільності, який є одним з основних принципів права ФРН, адміністративний акт (у тому числі і наказ про призначення на посаду) може бути визнаний недійсним лише у виняткових випадках (якщо він грубо порушує матеріальне право, не може бути виправлений та існує нагальний суспільний інтерес на визнання такого акту недійсним). В інших випадках такий адміністративний акт може бути лише скасований, тобто втратити силу на майбутнє, з моменту

прийняття судового рішення; 3) громадяни, які стають потерпілими від злочину у сфері службової діяльності, не мають можливості перевірити, чи правомірно особа обійняла свою посаду. Вони мають усі підстави бути впевненими в тому, що вступають у відносини зі службовою особою, якщо вона має всі зовнішні формальні ознаки (носить форму, займає службове приміщення, пред'явила службове посвідчення). Крім того, законодавством України передбачено, що трудовий договір вважається укладеним і тоді, коли наказ чи розпорядження не були видані, але працівника було допущено до роботи, за умови, що допуск до роботи відбувся з відома власника або уповноваженого ним органу [7, 110-115].

Наведена аргументація видається переконливою, з чого випливає, що вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність за вчинення злочину, передбаченого ч.3, 4 ст.368- КК України, становить 16 років.

З урахуванням визначень службової особи, наведених у ч.3 ст.18 КК, п.1 примітки до ст.364 КК України і ч.1 ст.4 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції», службовими особами юридичних осіб приватного права, незалежно від організаційно-правової форми, слід визнавати осіб, які обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, на підприємствах, в установах чи організаціях, які не є державними чи комунальними або прирівняними до останніх (маємо на увазі абз.2 п.1 примітки до ст.364 КК), а також осіб, які виконують організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські функції за спеціальним повноваженням.

Традиційно у судовій практиці визнається, що організаційно-розпорядчі – це обов'язки зі здійснення керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників. Такі обов'язки виконують, зокрема, керівники підприємств, установ і організацій, їх заступники, керівники структурних підрозділів (начальники цехів, завідувачі відділами, лабораторіями, кафедрами), їх заступники, особи, які керують ділянками робіт (майстри, виконроби, бригадири тощо). Саме момент службової підлеглості є вирішальним для відмежування службових осіб від рядових працівників, на яких, згідно з нормативними актами або вказівкою керівництва, покладається виконання таких обов'язків, як координація трудових зусиль працівників на певній виробничій ділянці, проведення інструктажів, здійснення виробничого навчання (незвільнені бригадири, ланкові, старші груп тощо). Такі обов'язки позбавлені організаційно-розпорядчого характеру, а тому, незважаючи на деяку фактичну залежність, рядові працівники, виконуючи їх, не набувають якості службової особи.

Адміністративно-господарськими визнаються обов'язки щодо управління або розпорядження майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо). Від службових осіб, які виконують адміністративно-господарські обов'язки, потрібно відрізнити матеріально-відповідальних працівників, які здійснюють виключно цільове, господарське, технічне обслуговування товарно-матеріальних цінностей, і, так би мовити, не визначають «правову долю майна».

Тут варто лише додати, що поняття «функції», яке наразі вживається у КК України стосовно службових осіб, є більш широким, ніж поняття «обов'язки», у зв'язку з чим заміна першого поняття на друге видається обґрунтованою.

Визначаючи коло осіб, спроможних нести відповідальність за вчинення злочину, передбаченого ч.3 ст.368-3 КК України, слід розкрити і поняття юридичної особи приватного права.

Відповідно до ст.81 ЦК України, юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права. Згідно зі ст.87 ЦК, юридичні особи приватного права створюються на підставі установчих документів, а також на підставі модельного статуту, затвердженого Кабінетом Міністрів України, що після прийняття учасниками стає установчим документом. У свою чергу юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади АРК або органу місцевого самоврядування. До юридичних осіб публічного права належать, наприклад, державні унітарні підприємства (державне комерційне підприємство та казенне підприємство) та комунальні унітарні підприємства.

Як бачимо, поділ юридичних осіб на юридичних осіб публічного і приватного права проведений тільки за одним критерієм – порядком їх створення. Головна відмінність полягає у тому, що юридичні особи приватного права створюються на підставі установчих документів, а публічні – на підставі розпорядчого акта Президента України, органу державної влади, органу АРК або органу місцевого самоврядування.

ЦК України встановлює порядок створення, організаційно-правові форми, правовий статус юридичних осіб приватного права. Найтиповішим способом створення таких юридичних осіб є об'єднання майна разом з об'єднанням осіб, які ставлять перед собою загальну ціль, мають структуру управління, причому зміна цих осіб не впливає на існування юридичної особи. Цим способом створюються товариства. Формулювання ч.1 ст.81 ЦК України дозволяє припустити можливість створення юридичних осіб тільки через об'єднання осіб, без відокремлення майна, що, звичайно, є не типовим і використовується для оформлення різного роду колективних інтересів у науковій, просвітницькій, мистецькій, релігійній та інших сферах. Крім того, ЦК України встановлює можливість існування товариства, засновником (учасником) якого є одна особа; щоправда, законодавством встановлене обмеження такої можливості (ст.141, ст.153). Іншим способом створення юридичної особи є призначення майна для служіння певній цілі. Така організація не є об'єднанням осіб, але управляється органами, що складаються з осіб. Ч.4 ст.81 ЦК України передбачає можливість створення юридичної особи у спосіб її примусового поділу.

Ні ЦК України, ні Господарський кодекс (ГК) України не визначають поняття організаційно-правових форм юридичних осіб, однак, виходячи з положень ст.83 ЦК України, можна стверджувати, що юридичні особи приватного права можуть існувати у формі товариства чи установи, а також в інших формах, встановлених законом.

Із п.1 примітки до ст.364 КК України випливає, що до службових осіб юридичних осіб приватного права мають бути віднесені, зокрема, особи, котрі обіймають посади на підприємствах, у статутному фонді яких державна чи комунальна частка не перевищує 50 відсотків або становить величину, що не забезпечує державі чи територіальній громаді право вирішального впливу на господарську діяльність таких підприємств. Виходить, що у КК України законодавець суперечить положенням ЦК України, визнаючи, так би мовити, додатковим критерієм поділу юридичних осіб на юридичних осіб приватного і публічного права форму власності, а саме, частку держави чи територіальної громади у статутному фонді певної юридичної особи.

Цікаво, що у деяких країнах такий критерій, як частка державної чи комунальної власності у майні юридичної особи, що дає підстави віднести таку юридичну особу до утворень публічної сфери, є меншою, ніж в Україні. Наприклад, згідно з приміткою до ст.228 КК Казахстану, частка держави у розмірі вже 35 відсотків визначає юридичну особу як державну (публічну) [8].

Аналізуючи попередні зміни до КК України, пов'язані з удосконаленням антикорупційного законодавства, В.І. Гютюгін слушно зазначав, що форма власності, на підставі якої створені і функціонують юридичні особи, відіграє значну роль у віднесенні їх до юридичних осіб або публічного, або приватного права. Проте у ст.81 і ст.87 ЦК, при розмежуванні цих різновидів юридичних осіб, наголос робиться не на форму власності, а на порядок (спосіб) створення цих юридичних осіб. Як на ваду закону вказувалось на відсутність легального визначення поняття «службові особи юридичних осіб приватного права» та відсутність будь-яких посилань на цього суб'єкта в загальному визначенні поняття «службова особа», яке містилося в ч.3 та ч.4 ст.18 КК [1].

П.П. Андрушко критикує включене до КК України положення про те, що до державних та комунальних підприємств прирівнюються юридичні особи, у статутному фонді яких, відповідно, державна чи комунальна частка перевищує 50% або становить величину, що забезпечує державі чи територіальній громаді право вирішального впливу на господарську діяльність такого підприємства. Вчений пише, що зазначені юридичні особи є юридичними особами приватного права. Службові особи таких осіб повинні нести відповідальність за такі ж діяння, що і службові особи юридичних осіб публічного права, тільки за іншими нормами КК – ст.ст.364-1, 365-1, 368-3. Крім того, основною ідеєю законодавця щодо криміналізації діянь службових осіб є диференціація кримінальної відповідальності залежно від правового статусу

службової особи та організаційно-правової форми юридичної особи, а зазначене положення нівелює принцип такої диференціації [9].

Варто додати, що визнання державного комерційного підприємства суб'єктом підприємницької діяльності (ст.74 ГК України) при тому, що за закріпленою у ЦК України класифікацією юридичних осіб вказане підприємство належить до юридичних осіб публічного права, засвідчує, що виокремлення на рівні суб'єктів господарювання сфер публічного та непублічного управління позбавлене однозначності. Сказане спонукає висловити думку про те, що у вдосконаленому визначенні службової особи повинні фігурувати не будь-які державні підприємства, а лише казенні підприємства (ст.76 ГК України).

Виявляється, що закріплений у ЦК України поділ юридичних осіб на два види – публічного і приватного права – не має необхідної наукової аргументації, а сам цей поділ не дає теоретичної і практичної користі.

Так, визначаючи види юридичних осіб публічного права в Україні, Р.А. Майданик, крім загальноприйнятих, виділяє юридичних осіб приватного права з делегованими публічними функціями. Вчений зазначає, що до таких юридичних осіб можуть бути віднесені юридичні особи приватного права, які виконують функції проведення експертиз, професійного нагляду (аудиторів, адвокатів, представників інших «вільних» професій), державної реєстрації (зокрема, прав на нерухомість) [10, 6].

С.О. Іванов пропонує критерієм класифікації юридичних осіб на приватні та публічні (замість способу створення) визнавати мету їх утворення (виконання або невиконання на постійній основі публічних завдань), у зв'язку з чим пропонується доповнити ч.2 ст.81 ЦК України вказівкою, зокрема, на таку мету, як виконання суспільних завдань (для юридичних осіб публічного права), і реалізація своїх власних інтересів або інтересів певної групи осіб (для юридичних осіб приватного права) [11, 106].

Викладене, звичайно, породжує питання про вдалість закріпленого у ЦК України розмежування юридичних осіб на публічні та приватні лише за способом їх створення. Основне ж питання, яке постає у зв'язку з наведеним, може бути сформульоване таким чином: наскільки вдалим для втілення ідеї диференціації кримінальної відповідальності за службові правопорушення різних управлінців є обраний законодавцем критерій, а саме, поділ юридичних осіб на два види – публічного і приватного права?

Розглянемо питання визнання службовою особою фізичної особи, яка заснувала приватне підприємство та здійснює управління ним безпосередньо, а не через найманого керівника. Л.П. Брич і В.О. Навроцький вважають, що зазначену особу не можна визнавати службовою навіть у разі, коли вона виконує функції керівника на цьому підприємстві, оскільки організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські обов'язки повинні здійснюватися службовою особою щодо інших осіб або чужого майна [6, 69].

На нашу думку, фізична особа, яка заснувала приватне підприємство та здійснює управління ним безпосередньо, є службовою особою юридичної особи приватного права. Адже керівник – власник підприємства – керує працівниками, які перебувають у його службовій підлеглості, а, отже, виконує організаційно-розпорядчі функції, а майно підприємства відокремлене від майна його власника. Так само вважають чимало вітчизняних дослідників, наприклад, П.П. Андрушко, А.А. Стрижневська, Г.Є. Болдарь, Р.Л. Максимович.

Проблемним також є питання визнання службовими осіб, які у своїй діяльності не здійснюють керівництва підлеглими працівниками (наприклад головного бухгалтера за умов, що на підприємстві не передбачено іншої посади бухгалтера). На наш погляд, є підстави вести мову про організаційно-розпорядчий характер діяльності того бухгалтера підприємства, який, хоч і не має у службовій підлеглості інших працівників, проте здійснює керівництво виробничим процесом на дорученій йому ділянці роботи. Висновок про віднесення головного бухгалтера, який не має підлеглих по службі, до службових осіб, цілком логічно впливає з положень бухгалтерського законодавства. Згідно з п.7 ст.8 Закону від 16 липня 1999 р. «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», головний бухгалтер, або особа, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку підприємства: 1) забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності; 2) організує контроль за відображенням на

рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій; 3) бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, розкрадань і псування активів підприємства; 4) забезпечує перевірку стану бухгалтерського обліку у філіях, представництвах та інших відокремлених підрозділах підприємства.

Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки. По-перше, однією з вад черговий раз оновленого антикорупційного законодавства є відсутність у ньому визначення поняття «службова особа юридичної особи приватного права» та відсутність посилань на цього суб'єкта в загальному визначенні поняття «службова особа», яке міститься у ст.18 КК України. По-друге, присвячені службовим особам положення, які наразі містяться у ст.18 КК, як такі, що стосуються лише одного виду спеціального суб'єкта і тому безпідставно включені до Загальної частини КК, мають бути перенесені до Розділу XVII Особливої частини КК України. По-третє, у вдосконаленому визначенні «публічної» службової особи повинні фігурувати не будь-які державні підприємства, а лише казенні підприємства, у зв'язку з чим у п.1 примітки до ст.364 КК України замість слів «на державних чи комунальних підприємствах» пропонуємо зазначити «на казенних чи комунальних підприємствах». По-четверте, для правильного розуміння поняття службової особи юридичної особи приватного права у ЦК України бажано провести більш чітке розмежування між приватними та публічними юридичними особами. По-п'яте, обраний у чинному КК України для втілення ідеї диференціації кримінальної відповідальності за службові правопорушення різних управлінців критерій (поділ юридичних осіб на юридичні особи публічного і приватного права) видається не найкращим, що актуалізує наукові розвідки, спрямовані на пошук іншого такого критерію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тютюгін В. Новели кримінального законодавства щодо посилення відповідальності за корупційні злочини: вирішення проблеми чи проблеми для вирішення? [Електронний ресурс] / В. Тютюгін // Юридичний вісник України. – 30 січня – 5 лютого 2010 р. – № 5. – Режим доступу: http://yuricom.com/ua/legal_bulletin_of_Ukraine/publications/?aid=5364&rid=147
2. Брич Л.П. Про проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення» / Л.П. Брич // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 1. – С. 214-222.
3. Бараненко Д.В. Спеціальний суб'єкт злочину: кримінально-правовий аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія ; кримінально-виконавче право» / Д.В. Бараненко. – К., 2009. – 19 с.
4. Висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України на проект закону України «Про засади запобігання і протидії корупції в Україні» (реєстр. № 7487 від 17.12.2010 р.): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/pls/webproc4_1?id=&pf3511=39289
5. Светлов А.Я. Ответственность за должностные преступления / А.Я. Светлов. – К.: Наукова думка, 1978. – 304 с.
6. Брич Л. Ознаки посадової особи та кваліфікація господарських злочинів, вчинених нею / Л. Брич, В. Навроцький // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 1. – С. 58-62; № 2. – С. 68-71.
7. Крупко Д.І. Відповідальність за хабарництво за кримінальним правом Німеччини, Швейцарії та України (порівняльно-правове дослідження): дис. ... канд. юрид. наук / Д.І. Крупко. – Одеса, 2005. – 271 с.
8. Уголовный кодекс Республики Казахстан [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1008032.
9. Андрушко П.П. До початку футбольного матчу залишалось півтори години...(Аналіз окремих норм (положень) проекту Закону «Про засади запобігання і протидії корупції») / П.П. Андрушко // Юридичний вісник України. – 2011. – № 20. – С. 6-7.
10. Майданик Р. Види юридичних осіб публічного права в Україні / Р. Майданик // Юридична Україна. – 2010. – № 6. – С. 4-11.
11. Іванова С.О. До питання поділу юридичних осіб на юридичних осіб публічного та приватного права / С.О. Іванова // Університетські наукові записки. – 2005. – № 3. – С. 100-106.